

equipment is not only expensive to purchase, but also requires regular maintenance and skilled personnel to operate it.

Staff skills and experience: Conducting molecular genetic examinations requires staff with a high level of skills and experience in working with genetic material. Incorrect collection, processing or analysis procedures can lead to false results, which can undermine the validity of the examination.

Standardization and quality control: It is important that laboratories performing molecular genetic testing adhere to standards and protocols to ensure the quality of results. This includes quality control systems, internal and external audits, and participation in international preventive control programs.

Expert assessment: After obtaining the results of the examination, they must be analyzed and interpreted according to the specific criminal case. This requires not only scientific knowledge, but also experience in litigation and legal aspects.

Consequently, shortcomings in the collection and analysis of genetic data can lead to doubts about the reliability of the results of molecular genetic examinations. Therefore, it is important that such examinations are carried out properly, using standardized methods and quality control.

Molecular and genetic examinations can be costly and time - consuming that makes it difficult their use in legal proceedings, especially in countries with limited budgetary resources.

The high cost and duration of molecular genetic examinations can be a serious limitation for their use in court procedures, especially in countries with limited budgetary resources.

In this regard, it is important to ensure the availability of molecular genetic examinations for all who need them in court proceedings. This may require the development of effective resource management strategies, the stimulation of innovation in the field of research and development of new technologies, as well as cooperation with international organizations to ensure the availability and standardization of molecular genetic analysis methods.

Interpretation of molecular and genetic data can be difficult due to the presence genetic variability and others factors that they can influence the results examinations. It may to create opportunity for disputes of correctness and reliability results.

Privacy and Ethics: Collection and Storage genetic data may violate personal privacy. It may require strict compliance laws and ethical standards to provide privacy and security data.

Software privacy and ethical using genetic data is important a condition for the introduction of molecular genetics examination in court procedures. It helps save trust public to these technologies and prevent possible negative consequences.

To provide quality and reliability molecular genetic results examination necessary standardization of procedures and accreditation laboratories. Insufficient standardization may lead to different results in different laboratories and raise question of authenticity data.

Insufficient standardization and accreditation they can lead to a difference in results between different laboratories that may blow up confidence in molecular genetics examination and raise question of credibility data. That's why it's important ensure that laboratories which carry out such examinations were observed tall standards quality and competence.

In general, molecular and genetic examinations may be useful a tool for investigation criminal cases, but them use should take into account not only scientific, but also legal and ethical aspects.

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПРОЦЕССУАЛЬНОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ И НЕЗАВИСИМОСТИ СЛЕДОВАТЕЛЯ

*Сербин Н.Н., к.ю.н., доцент, ведущий специалист по организации научной работы,
Запорожский научно-исследовательский экспертно-криминалистический центр
Министерства внутренних дел Украины, г. Запорожье, Украина*

Положения Уголовного процессуального кодекса Украины [1] (далее по тексту – УПК), реформировало значительное большинство институтов уголовного судопроизводства нашего государства и было положительно одобрено Европейским сообществом.

Вместе с тем следует обратить внимание на наличие определенных проблем. В первую очередь это касается деятельности следственных подразделений органов внутренних дел, а конкретно - обеспечения их процессуальной самостоятельности и независимости.

Актуальность избранной темы обусловлена тем, что процессуальная самостоятельность и независимость следователя много лет служила краеугольным камнем его полномочий, свидетельствовала о той важной роли, которую государство и общество отводили и отводят следователю по борьбе с преступностью.

Вопросы, касающиеся процессуальной самостоятельности и независимости следователя, были предметом исследования многих ученых-юристов, в частности, Ю.Аленина, С. Альперта, А. Баулина, В. Берназа, А. Дубинского, В. Зеленецкого, А. Литвинчука, А. Ляша, А. Михайленко, М. Михеенко, В. Нора, М. Погорецкого, М. Серого, С. Слинко, С. Смокова, А. Солдатенко, С. Стаховского, В. Тертышника, Л.Удаловой, М. Шумило и других.

Несмотря на это, практическая реализация целого ряда, связанных с ней вопросов, остается далека от решения и требует дальнейшего усовершенствования.

Основной целью данной статьи является попытка анализа действующего уголовно-процессуального законодательства и поиск перспективных путей улучшения процессуальной самостоятельности и независимости следователя в связи с принятием нового УПК.

Согласно ст. 2 УПК, наряду с другими задачами уголовного производства, законодатель предусмотрел необходимость обеспечения быстрого и полного расследования.

Учитывая, что следователи органов внутренних дел осуществляют досудебное расследование львиной доли уголовных правонарушений, предусмотренных Законом Украины об уголовной ответственности, невольно задаешься вопросом, а сможет ли следователь обеспечить скорость и полноту досудебного расследования?

С тех пор как начал действовать новый УПК 2012 года, начало резко повышаться «нагрузка» на одного следователя в райотделах внутренних дел областных центров Украины. К сожалению, такая ситуация, скорее всего, будет иметь тенденцию к росту.

В чому ж причина такого явища? Невже слідчі розучилися навичкам слідчої діяльності, забули методику розслідування окремих видів злочинів? Причина в іншому. Вони просто «фізично» не в змозі якісно опрацювати весь масив, закріплених за ними проваджень (кримінальних справ), оскільки значну частину свого робочого часу приречені проводити в кабінеті чи то прокурора, чи то слідчого судді, обґрунтовуючи необхідність проведення тієї чи іншої процесуальної дії.

Справа в тому, що з прийняттям і вступом в силу нового КПК України, проблема процесуальної самостійності і незалежності слідчого позначилася особливо гостро.

Слідчі зі стажем добре пам'ятають ч.1 ст.114 КПК 1960 року, у якій вказується, що при провадженні досудового слідства всі рішення про спрямування слідства і про провадження слідчих дій слідчий приймає самостійно, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання згоди від суду (судді) або прокурора, і несе повну відповідальність за їх законне і своєчасне проведення. Найбільш часто це, як відомо, стосувалось обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, чи проведення обшуку житла або іншого володіння особи.

Відповідно до ч.5 ст.40 нового КПК, слідчий, здійснюючи свої повноваження, є самостійним у своїй процесуальній діяльності. Начебто нічого не змінилось і зараз. Але насправді, замість того, щоб підсилити позицію слідчого як самостійної процесуальної одиниці, новий КПК підсилив статус інших суб'єктів кримінального судочинства, які ведуть процес, і в першу чергу прокурора, чий повноваження й так максимально широкі. І що виходить? Слідчий, з одного боку, підлеглий керівникові органу досудового розслідування, з іншого — прокурору. Крім цього, чимало своїх рішень слідчий зараз має узгоджувати у слідчого судді.

Мимоволі замислюєшся, а чи доцільно було законодавцю обмежувати слідчого у його процесуальній незалежності?

Мені здається, що ні. Візьмемо для прикладу хоча б ситуацію з проведенням освідування.

Процесуальне і тактичне значення освідування підозрюваних та потерпілих головним чином полягає в тому, що за допомогою цієї слідчої (розшукової) дії є можливість негайно виявити й зафіксувати на їх тілі різноманітні сліди злочину або встановити відсутність таких. І те й інше може відігравати вагомий роль для успіху розслідування. Своєчасність одержання вказаних фактичних даних попереджує, зокрема, непоодинокі спроби підозрюваних, а часом і потерпілих позбутися від наявних на їх тілі слідів біологічного чи хімічного походження, що легко піддаються знищенню.

Вже це одне підтверджує необхідність якомога оперативного і невідкладного проведення зазначеної слідчої дії. Та якщо раніше слідчому для проведення освідування достатньо було винести відповідну постанову, ознайомити з нею освідувану особу, зафіксувати наявність на її тілі особливих прикмет, склавши про це протокол, то зараз, відповідно до ст.241 КПК, освідування особи здійснюється на підставі постанови прокурора. Погодьтеся, що ця обставина, без сумніву тягне за собою відволікання як слідчого, так і прокурора, а головне - втрату дорогоцінного часу.

Візьмемо наступну слідчу дію – виїмку, яка полягає у вилученні певних об'єктів, місцезнаходження яких відоме (шукати їх немає необхідності) і які мають значення для встановлення істини у справі [2, 36].

Раніше, за загальним правилом, виїмка проводилась за вмотивованою постановою слідчого та за обов'язкової участі не менш як двох понятих і особи, в якій проводиться виїмка.

Тепер же, за новим КПК, законодавець чомусь взагалі «вивів» зі складу слідчих дій виїмку, «перевівши» її до заходів забезпечення кримінального провадження і назвавши як тимчасовий доступ до речей і документів.

Крім цього, ч.2 ст.159 нового КПК передбачає, що тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється уже не за постановою слідчого, а на підставі ухвали слідчого судді, суду.

Уявімо ситуацію. Потерпілий приніс з собою документи, що підтверджують його право власності на мотоцикл, викрадений у нього з орендованого гаража. Раніше, процедура виїмки техпаспорта в кабінеті слідчого зайняла б кілька хвилин.

Зараз же, слідчі судді призначають до розгляду клопотання слідчого про надання тимчасового доступу до речей і документів лише через декілька днів, після отримання клопотань, мотивуючи це необхідністю виклику в судові засідання осіб, у володінні яких знаходяться речі та документи.

До того ж, право на звернення до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів має уже не тільки сторона обвинувачення, а й сторона захисту.

Слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку тільки у разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів. Проведення обшуку і виїмки без винесення відповідної ухвали повністю виключається, на відміну від норм попереднього КПК, які передбачали чотири підстави для проведення обшуку і виїмки без постанови слідчого.

Чи можна після цього говорити про забезпечення швидкого й повного розслідування?

На жаль, обмеження процесуальної самостійності слідчого торкнулися не лише проведення слідчих дій. Не поодинокими є й інші процесуальні дії.

Взяти хоча б нез'ясовне позбавлення самостійності слідчого при прийнятті ним рішення про примусовий привід несумлінного свідка. Зараз це рішення, як відомо, приймається слідчим суддею за клопотанням слідчого.

Про запобіжні заходи і говорити не доводиться. Навіть такий вид запобіжного заходу як особисте зобов'язання (щось на кшталт підписки про невиїзд у КПК 1960 р.), і той також застосовується слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором.

Свого часу причину існування інституту понятих законодавець пояснював прагненням не допустити можливої фальсифікації доказів з боку працівника правоохоронних органів. Складається враження, що й зараз законодавець керується тими ж самими думками, коли визначав процесуальний статус слідчого у новому КПК.

Це лише мала частина процесуальних обмежень, яких зазнали слідчі органів внутрішніх справ.

Важко не погодитись з тим, що ігнорування позитивного досвіду, набутого і апробованого за часів дії КПК 1960 р., з прийняттям нового КПК призвело до остаточної втрати слідчими залишків своєї процесуальної незалежності, а їх процесуальна самостійність стала мінімально можливою і фактично наблизилася до процесуальної самостійності колишнього дізнавача органу дізнання[3].

Зрозуміло, що треба якомога скоріше внести зміни до введеного у дію КПК з метою підвищення процесуального статусу слідчого, оскільки за таких умов, навіть збільшення кількості слідчих не надасть їм змоги ефективно розслідувати всі без винятку злочини, а процесуальна самостійність і незалежність слідчого залишаться лише декларацією, позбавленою реальних гарантій.

Список літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13.04.2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.
2. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів/ Стахівський С.М. // Науково-практичний посібник. – К.: Атіка, 2009. – 64 с.
3. Ляш А.О., Баулін О.В., Процесуальна самостійність та незалежність слідчого за новим КПК України [www.pravoznhttp://www.pravoznavec.com.ua/period/article/]

MODERN ASPECTS OF DNA IDENTIFICATION OF MISSING PERSONS IN UKRAINE

Babkina O. P., Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Organizational and Methodological Department of the Kyiv City Clinical Bureau of Forensic Medical Examination, Kyiv, Ukraine. Professor of the Department of Pathophysiology at the Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

Babenko M. S., Student of the Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

In recent years, in the context of the international armed conflict on the territory of Ukraine, the number of missing persons has been steadily increasing. According to the database of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, as of 23 February 2022, there were 6726 missing persons in Ukraine, and as of 5 September 2023, this figure increased more than 5 times and amounted to 35114 people. Among them, there are 6 times more men than women. Statistics as of September 2023 indicate the two largest increases in the number of missing persons depending on the intensification of hostilities, namely: in 2014, there were 756 missing persons, and in 2022 - 18811[1].